quòd de die, de nocte nec tempus ullum prætermittat, neque nocendi opportunitatem ullam, sed in insidiis semper versetur. Itaque illum ait Isidorus Pelusiota lib. 2. epist. 164, semper ἀγρυπνεῖν in perpetuà quasi vigiliâ excubare, ut nos decipiat. Et S. Hieronymus in cap. 15 Matthæi, ait eum ita nobis insidiari, « ut vel levem cogitationum nostrarum scintillam suis « fomitibus inflammet. » S. Martinus iter faciens aliquando cum discipulis, cùm mergos in flumine vidisset pisciculorum multitudinem captantes, et insidias undique molientes, ad suos conversus : *Hæc*, inquit, *forma est dæmonum*, ut prodit Alcuinus Sermone de translatione S. Martini. Hem nos miseri et minuti pisciculi, quorum vitam et spiritum non solùm innumeri undique mergi, sed et ceti prægrandes insaturabiliter appetunt ; quot oculis et quantâ provisione est nobis opus, ut infandam eorum gulam effugiamus? Sed ut ad textum revertamur, pro istis verbis :

Quia circumdedisti me carcere, Septuaginta reddunt : *Quia statuisti super me custodiam* ; quasi Deus viro justo compedito etiam custodes addiderit, ne fortè perfossis parietibus evaderet. Olympiodorus refert aliam versionem, quæ pro *custodiâ* habet πόνους, *labores*, quasi labores à Deo immissi custodes aut excubitores sint. Propriè autem Job hoc loco per *carcerem* corpus suum intelligit tot ulceribus oppletum, in quo ejus anima veluti in nervo et compedibus desidebat, et tympano tundebatur, et in eculeo tendebatur, atque devota exitio videbatur. Hinc passim sancti Patres corpus hoc mortale immortalis animæ carcerem appellare consueverunt. Ac inprimis Arnobius lib. 2 contra Gentes : « Animæ, inquit, « corporum indutæ carceribus sub procellis agunt « tempestatibusque quotidiè fortunæ. » Unde S. Ambrosius in cap. 20 Lucæ, novè simul et ingeniosè *carcerem corpus* dixit, et Clemens Alexandrinus lib. 3 Stromatum, Platonem secutus, nominat φρουράν, *custodiam*, ut est, inquit, ἐν ἀποῤῥήτοις, id est, *in arcanis litteris*. Consimili animi sensu D. Basilius miratur Pythagoræ sapientiam, qui corpus δεσμωτήριον, *carcerem* esse aiebat ; qui cùm vidisset ganeonem quemdam lautâ mensâ et quotidianis epulis corpus suum saginantem : « Ilic, inquit, non cessat durio- « rem sibi in dies carcerem instruere. » Hinc antiqui Sapientes δέμας, id est *corpus*, nominaverunt, quòd anima sit in eo δεδεμένη, alligata, ut apud Stobæum serm. 119, monet Themistius. Sed longè diviniùs ante illos David homines eâ causâ nuncupaverat *compeditos* ; et eum secutus Jeremias *vinctos terræ*, cùm de vinculis corporis loqueretur, ut ibidem Origenes interpretatur. Eâdem utique ratione Job sese diutiùs hoc molestissimo corporis ergastulo carcereque durissimo detineri ac compediri conqueritur, à quo quàm citissimè liberari desiderabat. Hæc tamen verba Jobi non sunt impatientis animi, ut Hebræi et Vatablus volunt, sed amari spiritûs, prout superiori versu exposuimus, sub Dei tamen et rationis fræno sese cohibentis.

Tropologicè S. Gregorius lib. 8 Moralium, cap. 11, per mare corda carnalium, per cetum verò spiritum malignum, et per carcerem carnis corruptelam ait significari. Ipsum, si lubet, consule loco indicato, ubi eleganti prorsùs similitudine hominem cum mari componit vir sanctus, quia nimirùm mare turgentes fluctus et procellam sævientem ad littus usque perducit ; cùm verò primùm arenam allabendo unda tetigerit, illicò resilit ac dissolvitur. Sicut ergo mare tumentes fluctus suos ad arenam allidit et elidit, sic etiam homo turgentem spiritum suum ad terram corporis sui allidendo confringit. Etenim homo spiritali præditus est animo ; quo angelis, imò ipsi Deo appropinquat, et similis est ; ne ergo ex hoc insolesceret, circumdatus est corpore non secùs ac mare molli arenâ, ad quam procellas despumantes allidat, ne turgescat aut superbiat. Et sanè nescio quâ ratione quis superbire possit, qui corporis sui miseriam et vilitatem seriò considerat.

Vers. 13. — Si dixero : Consolabitur me lectulus meus, et relevabor loquens mecum in strato meo (1). Solent nimirùm hi qui mœsto et afflicto sunt animo in lectulum se conjicere, ut exanimati dolore ac tristitiâ quietis, saltem aliquam partem capiant, et spiritus fatiscentes suffulciant aut instaurent. Significat ergo se ad lectulum tanquàm ad placidum quemdam et tranquillum à diurnis laborum ac dolorum tempestatibus portum aspirâsse, ut in illo saltem corpusculum qualicumque somno, animum verò piis considerationibus tantillùm relevarèt. Ac somnum quidem esse omni animandi necessarium exedræ omnes philosophorum et scholæ definiunt. Rationem reddit Aristoteles lib. de Somno et Vigiliâ, dicens : *Nam fieri nequit, ut quidpiam semper agat et moliatur*. Itaque ab Homero, ingeniosissimo naturæ interprete, nominatur somnus πανδαμάτωρ, *omnia domans*. Scitè et venustè Clemens Alexandrinus lib. 2 Pædagogi, cap. 9, simillimum illum esse vult exactori, qui tributum ab unoquoque repetit : « Somnus, inquit, non secùs ac « publicanus dimidium vitæ tempus nobiscum dividit. » Pari elegantiâ Chrysostomus in Psal. 41, agnoscit ὕπνου τυραννίδα, *tyrannidem somni*, cui connivere et obsecundarè omnes oporteat. Sed hæc tyrannis non ferro et igni armata est, aut supplicio minisque horribilis, sed comis et benigna, et qualis à poetis dicitur πάνδυμος, *somnus dulcis et jucundus*, qui se placidè ac suaviter in sinum animi insinuet. Quare Themistius, ut ait Suidas, significat μελετᾷν, *meditari*. S. Hieronymus interpretatur, *exerceri in meditatione* ; S. Augustinus, *studiosè et delectabiliter cogitare* ; Etymologici auctor paulò etiam magnificentiùs, ἀδολεσχεῖν esse φιλοσοφεῖν, *philosophari* ; ut proborum hominum meditationem esse intelligamus quoddam genus pulcherrimæ et præstantissimæ philosophiæ, quæ in humanis divinisque rebus contemplandis versetur.

(1) Hebr. : *Relevabit me in sermone meo lectus meus*, i. e., colloquia in lecto cum familiaribus habita ; vel *in meditatione meâ* ; lectus ad meditandum commodus. *Arsit eloquio meo*, vel, *in querelâ*, etc., *cubile meum*, q. d. : Lectus, ubi refrigerium speravi, totus ardet. Sic et alibi sumitur נשא *sustulit*, quòd flammam sursùm attollatur. Unde et משאת *flamma*. Sed alter sensus simplicior, ut altera pars sententiæ demùm absolvatur sequenti versiculo : *Cubile meum mussitanti* adimet *aliquid molestiæ*, *tollet* aliquid *de querelâ meâ*, מן ב sæpè notat partem, et valet *ex*, vel *de*, ut Exod. 12, 45, et 14, 28, Levit. 8, 32, et 22, 4, et Psal. 80, 6. Sic ב participativè accipitur Zach. 6, 13. Sensus est : Quùm me ad quietem in lecto compono, tum ab istis quasi emissariis tuis invador. Etiam somnus, quia aliis suavis est, maximè ægris vel ærumnosis me non levat. (Synopsis.)

Et revelabor loquens mecum in strato meo. Septuaginta reddunt : *Et referam ad meipsum privatim sermonem thoro meo* ; S. Augustinus : *Et referam ad meipsum consolationem in thoro meo* ; Theodotion : *Comportabit me in confabulatione meâ stratum meum* : Pagninus ex Hebræo vertit : *Et ardebit in eloquio meo cubile meum*. Quod declarat ipsum tanto ardore mentis et conditione voluntatis meditatum, ut quemadmodùm è gravidâ nube, sic è fœtu illo animi flamma gigneretur. Hoc est quod David dixit : *Et in meditatione meâ exardescet ignis*, Psal. 38, 4. Ignis, qui nævos omnes animique labem exurat ; ignis, qui mentem inflammet summi Numinis amore, de cujus infinitâ in omnem partem bonitate meditatio exquirit : ignis denique, qui splendore suo et scintillantibus radiis illuminat operta atque recondita : quòd meditatio, ut egregiè dixit Ptolomæus, sit *clavis veritatis*. Pulchrè autem ait *loquens mecum*, ut significet hanc sermocinationem non fuisse cum hominibus, sed cum seipso, vel cum Deo : quod Septuaginta passim reddere solent ἀδολεσχῆσαι : quæ vox in divinis Litteris, ut ait Suidas, significat μελετᾷν, *meditari*. S. Hieronymus interpretatur, *exerceri in meditatione* ; S. Augustinus, *studiosè et delectabiliter cogitare* ; Etymologici auctor paulò etiam magnificentiùs, ἀδολεσχεῖν esse φιλοσοφεῖν, *philosophari* ; ut proborum hominum meditationem esse intelligamus quoddam genus pulcherrimæ et præstantissimæ philosophiæ, quæ in humanis divinisque rebus contemplandis versetur.

Hoc iter excellentis sapientiæ Job, et ejusdem imitatione David, studiosissimè inibat, cujus vitam propè continuam fuisse meditationem accepimus : nam cùm dies præteriisset, meditabatur cum corde suo, et scopebat spiritum suum. Quæ S. Augustinus exponens : « Scru- « tabatur, inquit, spiritum suum, et cum spiritu suo « loquebatur, seipsum interrogabat, seipsum exami- « nabat, in se judex erat. » Quod judicem nominat, id etiam dici video ab aliis Patribus cùm de sui discussione agunt, ut non nobis ipsi blandiamur, sed investigemus sedulò, et quæ perperàm acta fuerint non intueamur tantùm, verùm etiam puniamus. Quò refert illud Salomonis Gregorius Magnus : *Cogitationes justorum judicia*, Prov. 12, 5. Sic Diadochus. c. 18, agnoscit in homine tribunal judiciique suffragia, quæ incorrupta esse nequeant, nisi mens, inquit, à molestiis vitæ curis soluta sit atque libera. Id tribunal nihil est aliud, ut quidam volunt, nisi conscientiæ vis, quam Dorotheus nominat λογισμὸν, *rationem* dominantem, quæ mentem illuminat instar luminis aut scintillæ inhærentis, quâ malum à bono dignoscitur. S. Leo, Serm. 3 de Quadragesimâ, censorium judicium esse vult et severum, cùm sic monet : « Scrutetur « quisque conscientiam suam, seque ante se statuat « proprii censurâ judicii. » Sed elegantissimè D. Augustinus Serm. 88 de Tempore : *Peccata*, inquit, *nostra judices nos sentiant, non patronos*. Et paulò post : *Tu agnosce, et Deus ignoscit*. Et alio quodam loco in Psal. 44 : *Puniendum est peccatum aut à te, aut à Deo : tu agnosce ut ille ignoscat*. Sed clariùs etiam de Areopagitico hoc tribunali et nocturno judicio, libro quinquaginta Homiliarum Hom. 2 : « Ascende tribu- « nal mentis tuæ, esto tibi judex, torqueat te timor, « crumpat confessio, dic Deo tuo : *Quoniam iniquita- « tem meam cognosco*. » Vult nimirùm, ut cognito animi statu, et ex serià disquisitione diei noxis patefactis, concipiamus verum intimumque dolorem, justam ægritudinem et compunctionem, quæ reum veluti in equuleo ponat et torqueat, quamque Sapiens μάστιγας, *flagella* nominavit, dùm orat in hunc modum : *Quis dederit in mente meâ flagella, ut ignorantiis meis non pareant?* Eccli. 23, 2. Ita quidem locum citat D. Chrysostomus in Psalmum 140. Valet plurimùm ille dolor et in se versa piæ mentis indignatio, ut potentiùs scelus deinde vitetur labesque minuantur. Quod idem S. Chrysostomus alio loco significat in Psal. 50 : « Horrendum, inquit, tibi tribunal effice, animum le- « viorem redde, ut posterâ die ad perpetranda peccata « cunctantiùs accedas. »

Difficile dictu est, quot et quantæ utilitates in examine sui positæ sint ad puritatem vitæ, ad innocen-

tiam, ad perfectionem : cujus momentum in omnem partem gravissimum ille inprimis faciliùs intelliget, qui apud se reputaverit, quid magni sapientes et veteris ævi lumina de cognitione sui prodiderunt. Primi illi, quos illustri honoris titulo Græci nominavêre Sophos, breve illud et augustum vitæ humanæ documentum, Γνῶθι σαυτόν, *nosce teipsum*, Deo sapientissimo dignum esse putârunt, atque in Delphici templi propylæo consecratum esse voluerunt. Sanctus verò Dionysius, grandiloquus Hierophanta, et in humano corpore propè dicam Seraphinus, Ecclesiasticæ hierarchiæ cap. 2, eam cognitionem appellat πρῶτον ἱερὸν δῶρον, *primum sanctum munus*, quod ad homines è divinæ lucis communione descendit. Clemens Alexandrinus, lib. 3 Pædagogi, cap. 1, vocat πάντων μέγιστον μαθημάτων, disciplinarum omnium maximam : quam qui fuerit consecutus facilè possit ad ipsius Dei cognitionem et similitudinem provehi. Eamdem S. Augustinus in proœmio lib. 4 de Trinitate anteponit omni aliarum rerum scientiæ; et inter alia hæc de viro probo : « Præposuit, inquit, scire infirmitatem suam « magis, quàm scire mundi mœnia, fundamenta terræ, « et fastigia cœlorum. » Illa verò scientia infirmitatis suæ à nemine parari solet absque sui inquisitione et examine diligenti; sine quo cæcus ut plurimùm animus est, atque in propriis videt nihil. Est enim sui lena dissimulatrixque natura, cor profundum et tortuosum, homo vetus mille et mille involucris obtegitur : quem eleganter vocat B. Macarius Hom. 42, κάλυμμα σκότους, *venalem tenebrarum*. Itaque monent Sancti ut mentis aciem in nos atque nostra intendamus. Isidorus Pelusiota lib. 3, Epist. 387, scribens ad Leontium Episcopum, μυρίοις ὀφθαλμοῖς, « sexcentis, inquit, « oculis vitam tuam ac mores circumspice, ne alioqui « neglectum abs te quidpiam virtuti tuæ labem et « perniciem adferat. » Ita magnus Dionysius paulò ante à me laudatus ait opus esse intueri se atque sua ἀπροσπαθεῖσι ὀφθαλμοῖς, *oculis ab omni perturbatione liberis*. Quod illustrans S. Maximus vult in eo divinam legem observari, quæ sic præcipit : Πρόσεχε σεαυτῷ, *Attende tibi ipsi* : quod Moysis quoque apophthegma ad cognitionem sui et discussionem tum S. Basilius tum ejus frater Nyssenus Gregorius, uterque Pontifex sapientiâ et eloquentiâ clarissimus, retulerunt. Ex eo verò, quòd quis se penitùs introspiciat atque examinet, eximius ille fructus sequitur, quem optare et quærere omnes debent, ut è luto vitiorum emergat, et defectus animique ægrotationes abs se notatas et animadversas emendet.

Vers. 14. — Terrebis me per somnia (1), et per visiones horrore concuties. Se ne noctu quidem in somno quietis ullam partem capere posse lamentatur, diris somniis ipsum continuò infestantibus; quod uti molestissimum est tormenti genus; ita olim apud Gentiles infelicissimi augurii loco et futuri mali præsagium habebatur, uti Servius in lib. 3 Æneidos observavit. Potuerunt autem hæc Jobo accidisse partim naturaliter, diurnæ miseriæ imaginibus noctu, ut fieri solet, recurrentibus; partim per dæmonem somnia terrifica et sceptra immittentem, uti Chrysostomus et Philippus volunt; partim etiam per humorum commotionem, præsertim phlegmatis et melancholiæ, incubum gignendo. Quidquid hâc de re fuerit, eleganter profectò Jobus seipsum malis obsessum et sine requie infestatum depingit. Exploratum est, animum doloribus exasperatum necessitate perurgente varias evasiones fugasve mali sibi confingere : nimirùm genus quoddam solatii est sperare solatium. Et quidem adeò (inquit Joannes à Jesu Maria) anxietas virorum fortium, quos Deus experitur ad palmam, solet invalescere, ut et spes hæc tenuissima videatur, minimumque aut fortassis nullum vexationis temperamentum afferat. Quod, quantum capio, ex eo provenit, quòd animus creberrimis experimentis didicit incassùm se id sperare, quod neutiquàm indulgetur; aut certè, quòd Deus id quoque solatium imaginarium secretis modis adimit, neque sinit rationes ingenio quidem suo efficaces patientis animo inprimis : ut quemadmodùm animos alios afflictos recreant, ita et animum ipsum, quo cogitantur, afficiant. Status certè misserrimus est, incognita regio, quæ viris sapientibus horribile spectaculum exhibet. Sic ergo Jobus agere credendus est. q. d. : Ego vir inter mortales afflictissimus re-

(1) Sive insomnia, quæ ægris terrifica esse solent, maximè in morbis atræ bilis. Somnia horribilia immittis, sive à te, sive à diabolo (quod verisimile est, ut is sæpè solet hominibus illudere nocturnis somniis), et melancholico humore, ortum trahant.

Et per visiones, וחזיונות, *visionibus*, i. e., spectris in somno visis. *A* (vel *præ*, vel *de*, ex Chald.) *visionibus*, seu *visis*, aut, *visionibus terrificis*; nam מן aliquando nota ἐξαίρετόν τι, ut Cant. 1, 2, *osculetur me ex osculis oris sui*, i. e., osculo aliquo eximio.

Horrore concuties, תבעתני, ut ne noctu quidem à

terroribus liber esse aut quiescere queam. Τὸ *pathach* sub ת, non *cames*, scribitur, sicut Job. 9, 34. Biblia reginæ hæc duo connumerant inter ea quæ in hoc libro in *athnach* vel *soph-pasuc* retinent *pathach*, nec mutant in *cames*. Insuper *dages* est in כ quod rarius est. Sic תברכני *benedicet mihi*, Gen. 27, v. 19, reperies. (Synopsis.)

חנק à מחנק, Arab. *præfocari*, denotare *suffocationem quamcumque*, non tantùm eam quæ strangulatione scilicet laqueo fit (de quâ verbum חנק usurpatur. 2 Sam. 17, 23, unde Hieronymus h. l. *suspendium* vertit), plures monuère. Conf. J. D. Michaelis Supplem., p. 852. « *Anima mea eligit præfocationem*, « præfocari opto. Ἀγχόνην et θωπνοιαν, *respirandi* « *difficultatem et suffocationem*, Aretæus inter morbi « (elephantiasis) commemoravit. Ilis vexatus optat, ut « tandem omni aurâ interciperetur. Dirum αὐτοχειρίας « votum inesse his verbis vix putem. » Doederl. Falsus verò est Doederlein, dùm Syrum nostrum versiculum sic ait transtulisse : *Tu eligis*, decernis, *animæ suffocationem, membris mortem*. Ἐλέγχῳ Θεοῦ. additi, sæpiùs est *decretum divinum*. At Syriaca versio hujus versiculi potius ita sonat : *Et probâsti*, scilicet explorâsti *animam meam* à seu ex *pernicie, et ossa mea è morte*. Sensus obscurior. מות מעצמותי, *mortem* scil. eligit anima mea, *præ ossibus meis*, i. e, magis optârim mori quàm talia ossa et membra putrida et confecta, quàm vivere corpore sic emaciato. *Ossium* meminit, quòd ei vix quicquam, præter ossa, superesset, reliquâ cute ulceribus exesa et corrosâ. Chaldæus עצמותי de *robore* et *viribus* vitam sustentantibus accepit : *Mortem magis quàm sustentationem meî ipsius*. (Rosenmuller.)

quiem capto, nec invenio, nulla mihi statio fida, nulla sors læta : diurno tædio delassatus lecti requiem animo pertracto, si fortè recreer; et cogito fore ut solus ibi mecum ratiociner more sapientis, qui se dejectum erigit, desolatum solatur : at rationes, quas excogito atque connecto, parùm certè prosunt animo somniis et spectris perturbato atque concusso. Somnus inauspicatus est, et formidinis solius ferax : nam quæ interdiù tristia cogito, ibi raptim ac vix sopito terribilibus formis variata succurrunt; statimque experrectus hærentibusque animo imaginibus attonitus obstupesco : quin etiam vigilans corripior, et spectacula mœstissima intueri cogor. En quis Jobi status, cujus acerbitatem utcumque calamo aut verbis attingimus, at profectò rem æquare non possumus. Jam verò quod ad alios Dei cultores Jobo non absimiles attinet, compertum est eos terriculamentis gravium somniorum et spectris deformibus plerumque infestari : quod et afflictis aliis familiare est; uti in exilio suo Poeta canit :

Somnia me terrent veros imitantia casus,
Et vigilant sensus in mea damna mei :
Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas,
Aut dare captivas in fera vincla manus.

Quippe nihil tam molestum homini est quàm à propriâ imaginatione angi et excruciari. Tyrannicè desævierat malus dæmon adversùs immeritum Jobum. Charissimorum filiorum orbitatem patiebatur Jobus honore et divitiis spoliatus, et amicis obsessus ad ruinam ærumnissimè ægrotabat, nullo non morbi genere excarnificatus, ut vivum cadaver Jobum dixeris in calamitate : at ille, si non mutus, saltem flecti nescius, patientissimè stabat adversùs hostiles diaboli impetus : verùm postquàm innumeros dolores quibus agitabatur recensuisset, de hoc uno unicè conqueritur, Deum querulè sic alloquens : *Si dixero : Consolabitur me lectulus meus, terrebis me per somnia*; hoc est, ut Glossa interlinearis commentatur, *per imaginationes*. Nempe excruciatus Jobus tot veris cruciatibus, qui impatientiam extorquent à patientissimo quoque; et tamen usque eo ab imaginatione suâ fatigatur, ut maximè de imaginatione conqueratur suâ. Qui tot vera mala tolerantissimè tulit sic horret timores quos patitur non in prudenti vigiliâ, sed in fatuo et insipienti somno? Quid ultra jam timeat qui tanta patitur? Ferè exhausta est pharetra infernalis sævitiæ, nec ultra sagittæ suppetunt dæmoni ad Jobum feriendum; et sic horrescit ad timores, quos fertilis somniorum imaginatio repræsentat. Itane Jobus patientiæ miraculum perhorret à metu, quem imaginatur in somnis? à phantasiâ timoris sic vexatur, excruciatur, exacerbatur, ut quasi calamitate oppressus suspendium et mortem eligat, et dicat?

Vers. 15. — Quam ob rem elegit suspendium anima mea et mortem ossa mea. Id est, crudelem et infamem mortem præoptarem quàm imaginationis meæ calamitatem. Hinc ergo metiendum est, quàm grave malum ab imaginatione suâ patiatur homo; cùm Jobus tot tantisque acerbissimis ærumnis exagitatus tam ægrè tulerit hoc suæ imaginationis malum, minusque doloris et molestiæ expertus sit à verâ calamitate quàm à calamitatis assiduâ cogitatione. Nempe tolerabat Jobus quantùm mortalis homo pati poterat; metus verò per somnia à dæmone immissus fingebat et ampliabat mala supra quàm pati poterat. Nam timor est arbitrium multiplicandi molestias, et ingenium amplificandi calamitates. Unde Jobus, qui stabat constans ad veros dolores, sic perhorrescit ad ærumnas, quas metus in somnis imaginatur, ut quasi nutans (ne dicam cum Philippo ibi corruens) suspendium et mortem eligat ad levamen intolerabilium dolorum, quos à metu patitur. Et quidem tanta est acerbitas metus etiam per somnia immissi, ut Hippocrates in libro de Virginum morbis ita scripserit de attonitis et timoribus : « Ex his adeò fortiter pavere homines, « ut dèlirent, et dæmones quosdam se videre putent ip- « sis infestos quandoque nocte, quandoque interdiù, ali- « quando verò utroque tempore; et ab ejusmodi spectris « multos se jam strangulâsse, et prosiliisse in puteos « tanquàm meliora sint hæc, et omnem vitæ utilitatem « excedentia. » Sic ille. Quibus non absimilia dæmonis astu odioque immissa Jobo verisimile est, quæ vitam ipsi redderent odiosam; ita ut præ illa *suspendium* eligeret. Aquila ἀγχόνην, *laqueum*, Chaldæus *suffocationem* dixit; originalis verò Hebræa vix propriè strangulationem significat. Quasi dicat : Optarem potiùs mortem violentissimam quàm vitam hanc miserrimam. Ita Chrysostomus et Polychronius. Quod autem dixit *ossa mea* est synecdoche, pars pro toto. Nam ossa propriè nec vitæ nec animæ, multò minùs electionis capacia sunt.

Non ignorabat certè vir sanctissimus, uti vero similè est, nationum propè omnium sensum de suspendiosis, quos vulgò detestabiles putant et infames. Nam cùm heros ille vivebat communem etiam fuisse opinionem illam puto, quàm deinde celeberrimi sapientes et scriptores omnis generis celebraverunt. Euripides in Helena, ἀγχόνας μετάρσιοις, *sublimes laqueos*, quibus homines suspenduntur, vocat ἀχήμονας, *turpes* : imò et in servis id censeri δυσπρεπὲς, *indecorum*. Informe genus lethi dicunt Latini, atque præposterum : et, ut notat Servius in duodecimum Æneidos, Pontificalibus libris cautum fuerat, ut qui de laqueo vitam finisset, insepultus abjiceretur; quòd ea mors esset infamissima.

Mysticè autem viri sancti genus quoddam honorati suspendii repererunt, unde gloriam et sempiternum nominis decus, non infamiam consequantur. Præit ergo Job exemplo suo, et laqueum non à celsâ nectit arbore aut infelici trabe, sed ab amore et potentissimi Numinis charitate, quâ in sublime attollitur : *Elegit suspendium anima mea*. Quod generosi animi propositum sic illustrat Gregorius Magnus lib. 8 Moralium, cap. 14 : « Sancti viri suspendium eligunt, quia nimi- « rùm desideria terrena deserentes ad alta animum at- « tollunt : » toti scilicet in Dei providentiam et crucem Christi ac desiderium beatitudinis defixi. O nobile suspendii genus, quò non corpus vitâ spoliatur, sed

anima vim vitalem capit. Laqueus ille honoratus libra est, pondus autem quod sustinet pondus sanctuarii, et sanctitas pretiosa, quæ terram et omnia mundi bona deprimit. Hic pendens et sublimis animus ridet profectò mortalium inanes curas, sordes avaritiæ, libidinis cœnum, conviviorum luxum, futiles voluptates : unus Deus instar illi omnium est, mentis cura, fons liquidæ voluptatis, lætitiarum apotheca, gemmeus thesaurus, deliciæ cordis infinitæ. Cur non igitur Jobum imitemur ante Evangelium Christianum, ante Messiam fidelem, ante apertum Olympum dignum cœlo? Cur potiùs non sequamur Filium Dei, ut sublimes à terrâ vivamus, sublimes moriamur? Hoc est nimirùm sanctum esse. Unde in arcanis prophetarum « aquila (ut notat S. Basilius in Psal. 28) dicitur « sancta, διὰ τὸ μετεωρόπτερον, quòd sublimiùs volitet, et « à terrâ longissimo intervallo sit disjuncta. » Anima igitur sancta instar aquilæ in cœlo taliter suspensa omnia calcat, de omnibus triumphat, et triumphans canit : *Elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea;* implens etiam id quod per Oseam prophetam est præscriptum : *Pendebit populus meus ad reditum meum*, Oseæ 11, 7; et quod à Guerrico in Allegoria est additum : Pulchrè omninò et propriè pendebit tanquàm inter cœlum et terram, ut licet adhuc apprehendere cœlestia non valeat, non velit tamen tangere terrena : et si aliquando tangit, non nisi extremis articulis, id est, extremis partibus animæ, propter necessitatem corruptionis nostræ; cui servire cogimur quamdiù vanitati subjicimur. Ego autem dico : Fideliter exspectat qui sic pendet. Quamobrem elegit hoc suspendium anima mea, et in ipso suspendio mortem ossa mea, ut perseveranter in cruce istâ pendere merear dùm immoriar. Quis non lætabundus et laudans in momento ex hâc cruce pendeat, ut inde æternum gloriæ pondus victor mortis et vitæ inventor acquirat? Vide plura de mysticâ in contemplando suspensione apud Alvarem de Paz tom. 5, lib. 5, partis 2, cap. 8.

VERS. 16. — DESPERAVI (1), NEQUAQUAM ULTRA JAM VIVAM : PARCE MIHI ; NIHIL ENIM SUNT DIES MEI. Septuaginta reddunt : Οὐ γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα ζήσομαι, ἵναμακροθυμήσω· ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ· κενὸς γὰρ μου ὁ βίος : *Non enim in sempiternum vivam, ut longanimiter agam : discede à me; vana est enim vita mea :* Symmachus : Ὅτι ματαιότης αἱ ἡμέραι μου : *Quoniam vanitas sunt dies mei :* alius Interpres : Ἄτμος γὰρ αἱ ἡμέραι μου : *Vapor enim sunt dies mei.* Quod autem dicit desperavi nequaquàm de beatitudine, sed de vitâ et sanitate naturaliter recuperabili intelligendum est : quapropter Deum rogat ut ei parcat; id est, ne tantoperè ipsum cruciet, vel ut supernaturaliter ei vires addat, et vitam reddat. *Nihil, enim,* inquit, *sunt dies mei;* id est brevissimi et paucissimi, scilicet post quos nullus erit in me locus misericordiæ tuæ. Hoc est nimirùm quod David cecinit Psal. 89, 5 : *Quæ pro nihilo habentur eorum anni erunt.* De fugâ humanæ vitæ et brevitate loquitur; et verba ad clariorem intelligentiam in hunc modum ordinanda sunt, ut animadvertit Genebrardus : *Eorum anni erunt ea quæ pro nihilo habentur :* Septuaginta dicunt uno verbo ἐξουδενώματα, *vanitates*, sive *nihilum anni eorum erunt.* Sed vim Græcæ dictionis Latina vox una nequit explere : itaque periphrasi ambituque verborum noster est usus Interpres; et viri eruditi ad rem meliùs exprimendam vocabula nova excogitant. Tertullianus diceret *nullificamina :* Augustinus Eugubinus vertit *nihilitudines*, extenuationes in nihilum; Delrius noster, *nihileitates anni eorum erunt.* Sensus est : Hominum vita est inanitas quædam subitò volans, et relabens in nihilum est quasi non esset, propter incredibilem fluxum et celeritatem. Sed ejusdem sententia loci alio quodam modo in Hebræo concipitur, et pro varietate expositionum symbola etiam alia duo præferunt opportuna ad eamdem rem illustrandam. Quidam enim interpretantur *somnium* vel *somnum;* quòd anni vitæ instar somni aut somnii transvolent, dignantis esse videtur hic versus quàm precantis, et miseriam suam Deo proponentis, ut plaga mitigetur.

NEQUAQUAM ULTRA JAM VIVAM, לא לעולם אחיה *non in seculum* vel *perpetuò, vivam,* scil. in hoc mundo. Ævum meum non complebo : עולם hic ævum, quod cuique suum est. Vel, *in seculum,* i. e., quamdiù stat hic mundus. Non possum diù, multò minùs ad finem mundi, vivere. Cùm igitur semel sit moriendum, cur non jam moriar, mortemque exoptem? Porrò, hæc verba cum præcedentibus jungunt aliqui, ut Mercerus : *Tædet me vitæ, neque enim perpetuò victurus sum,* quia vita hæc temporanea est, non æterna. *Abominor* (sub. *vitam quòd*) *non in æternum vivam,* sive, quòd brevi moriturus sim. Alii sic : *Recuso equidem perpetuò vivere.*

PARCE MIHI, חדל מכוני *desine,* vel *cessa,* vel *desiste, à me,* scil. affligendo et vexando. Missum me fac; ne me ita graviter afflige. Aut levamen concede, aut mortem. Deum alloquitur : *Sine me ergo in pace.* Tu tantùm noli me perterrefacere, et mala mea conduplicare; sine me leniùs mori, nec te adversarium habere. Alii sic : *Abstine à me,* sub. *spiritum tuum,* ut infra, 34, 14, Psal. 104, v. 29. Adeò est vita, quia etiam aufert eam ubi vult. Sic infra, *quousque non recedes à me?* i. e., quousque me sines vivere?

NIHIL ENIM SUNT DIES MEI, id est, dies vitæ meæ. Nihil in vitâ meâ boni solidi. Heb. : *Dies mei sunt vanitas,* sunt ipsa *vanitas,* plusquàm *vani.* Vita mea bulla est ac ventus. Significat vitæ, 1° brevitatem; 2° variam calamitatem, ut Eccles. 1, 2. Inanis est vita mea, desine itaque me excruciare. (Synopsis.)

(1) Non de beatitudine æternâ (de quâ nullus hic sermo), sed de vitâ et salute corporis, seu sanitate naturaliter recuperabili. (Tirinus.)

(1) אנוש, *mortalis,* à miseriâ sic dictus. Miser et

nec consistant. Itaque S. Hieronymus hunc Davidis locum ita vertit : *Percutiente te eos ut somnium erunt;* Isidorus clarius : *Diffluunt velut somnus.* Alii volunt Hebræa significare *fluctum* vel *fluxum* subitò intumescentem, subitò etiam corruentem, hoc est rem quamdam in continuo interitu positam, quâ nihil sit fragilius aut vanius : quemadmodùm Oseas celerem mortem regis Samariæ concinnè vocat *spumam transeuntem.* Unde Genebrardus post Eugubinum ait hunc locum rectè verti potuisse : *Bulla eorum anni erunt.* Quod cùm ab illis doctissimis utriusque linguæ viris dicatur, argumento est ex hoc fonte proverbium illud profluxisse : Πόμφολυξ ὁ ἄνθρωπος, Homo bulla. Quod documentum, ut salutare hominibus ad animos in gyro modestiæ continendos, mirum est quantâ varietate purpureus ibidem Cantor illuminet : hominem enim herbæ similem esse dixit nunc pubescenti, mox arescenti; cujus vita atque duratio unus diei limitibus includatur : *Manè sicut herba transeat, vesperè decidat;* qualem prudens poeta in comœdia describit :

Quasi solstitialis herba paulisper fui,
Repentè exortus sum, repentinò occidi.

Quale Colchicum est ephemerum, quòd matutino cum lucifero nascitur, cum meridiano sole viget, cum vespero lucente arescit. Et paulò post idem pius vates adhibet in eamdem rem excogitatum ænigma cùm ait : *nostros annos sicut araneas meditari,* et confici, quòd variè à variis exponitur; Vatablus ita vertit ex Hebræo : *Annos nostros finimus dicto citiùs.* Quæ peropportuna est imago celeriter fluentis vitæ, et effusis velut habenis ad interitum contendentis. Sermo enim est aeris percussio atque sonitus, qui deficiendo crescit, et crescendo deficit, evolat et evanescit. Unde verba πτερόεντα, *alata,* scitè et eleganter poetarum princeps appellat. Chaldæus verò Paraphrastes sic illam sententiam illustrat : *Consumpsimus dies vitæ nostræ tanquàm vaporem oris in hieme.* Vapor oris est halitus, qui ob frigidum aerem fit crassior, et mox tenuatur et vanescit. Quid igitur hic illi mihi dicent vitæ longioris candidati, qui non solùm montes sibi aureos, verùm et aurea vitæ fila quàm longissima et felicissima pollicentur, qui excubant omni mente atque animo in exquirendis arripiendisque rationibus, quibus diutiùs miseri esse possint, et quæ falli aut vitari nequeat, mortem effugiant. An est opus ut à Jacobo Apostolo testimonium mutuer ad illam nimiùm vitæ amantium falsam et inanem opinionem convellendam? cujus illa est præclara Ecclesiæ prodita monitio : *Quæ est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens,* Jac. 4, 14; sumpsisse videtur à Regio vate, apud quem est cœleste illud oraculum : *Homo vanitati similis factus est,* Psal. 143, 4. Græcus interpres apud S. Chrysostomum legit ἀτμῷ, *vapori similis est.* Tu te fortè aliquid esse magnum putabas, vapor es, inanissima atque levissima res, et quidem ad modicum parens, et, ut gravissimus aiebat Nazianzenus in sui meditatione diù versatus, ὄναρ, *volans somnium.*

VERS. 17. — QUID EST HOMO (1), QUIA MAGNIFICAS EUM? AUT QUID APPONIS ERGA EUM COR TUUM? Extenuaverat priùs humanam conditionem, dùm vento ac nubi similem esse diceret, quæ momento temporis evanescunt et transeunt : nunc miratur, cur Deus naturam hanc fragilem tamque brevi perituram tantoperè magnificet, illique tam sedulò atque accuratè provideat, et nunquàm ab eo cogitationem avertat. Eamdem benignissimi Dei erga hominem misellum providentiam demiratur David, et hoc dulci ac religioso carmine divinam beneficentiam unà cùm Jobo extollit : *Quid est homo, quòd memor es ejus?* Psal. 8, 5, q. d. : Unde fit, ut tu Dominus universitatis, affluens omni bonorum copiâ et felicitate, nulliusque egens, homuncionem tamen vilem et abjectum, rem nihili, habeas in memoriâ, et benevolentiâ tuâ digneris? Quidam Græci apud S. Chrysostomum ita dictum Psalmi locum vertebant : Τί κατ' ἄνδρα, ὅτι μνημονεύεις αὐτοῦ; *Quid est ad hominem pertinens, quòd ejus recorderis?* Quasi miretur pius vates, quòd cùm nihil sit in homine, nec in iis quæ hominem circumstant, quod divini amoris vim excitare possit, ejus tamen continuò Deus meminerit. Sed tam Davidicæ quàm Jobianæ mirationis causam liquidiùs intelligemus, si consideremus vocem Hebræam : sic enim utrobique legitur : *Quid est* אנוש *enos?* quod *hominem* quidem significat, sed propriè, si interpretari velis, *obliviscentem,* ut Eusebius lib. 11 de Præparatione, cap. 4, doctè animadvertit. In hoc igitur uterque vir divinus obstupescebat, quòd illius Deus meminisset, qui esset obliviosus, et de illo ornando cogitaret, qui deponeret memoriam beneficiorum. Quæ Jobi ac Davidis admiratio viro sapiente ac naturæ divinæ majestatem æstimante digna est. Etsi enim hominis anima immortalis et divinæ fruitionis capax sit, corpus tamen adeò abjectum et sordidis affectionibus obnoxium gerit, ut mirandum sit, Deum de corpore quoque ipso decorando, exornando, prosperando curam gerere, nulcalamitosus ille vermis, Psal. 8, 5, et 144, v. 5.

QUIA, vel *quòd magnificas eum? Quod tanti facias?* quòd eum evehis super creaturas reliquas? Ut eum tantâ curâ digneris? Plerique hunc versum in bonum accipiunt ut sit deploratio humanæ miseriæ, simul et inexhaustæ bonitatis divinæ admiratio, q. d. : Cùm mortales tot beneficiis affeceris, cur me miserum torques? Vide infra, v. 19. Alii in malum sumunt, q. d. : Compara tenuitatem hominis cum assiduis tuis probationibus. An tam magni facis eum, ut quasi tibi componas, et æquo penè marte cum eo, tanquàm justo hoste, decertes? Qui sensus institutio aptior. Variè auctores intelligunt : 1° Cur ita hominem extollis, ut postea eum dejicias, etc? Sed hunc sensum sequentia respuunt. 2° Se confert cum aliis hominibus, quos Deus variis beneficiis prosequitur, dùm ipse solus affligatur. Sed neque hoc placet. 3° Significat igitur se non tanti esse, ut se Deus dignari debeat quem etiam affligat, seque contemptiorem esse quàm ut debeat Deus adversùm se manum extendere, quippe qui vermis sit, cùm Deus sit omnipotens; debere itaque Deum à se manum suam et cruciatus hos avertere. Has impatientiæ voces dolor expressit, etsi intùs patiens fuerit. Mirum ubique specimen conflictûs carnis et spiritûs.

QUID APPONIS ERGA EUM COR TUUM? id est, eum ejusque res curas? *Apponere cor,* idem quod Latinis *animum applicare* aut *appellere ad aliquid.* (Synopsis.)

lumque benefaciendi officium prætermittere. Et hæc planè Dei cura per se mirabilis visa est Jobo mirabilior, ubi se in sterquilinio marcentem, fœtidum, inopem, derelictum circumspexit, quem sic loquentem inducere par est, q. d. : Quorsùm sapientissimè Deus hominem evehis ad temporalem gloriam, qui tam citò extinguitur? Quænam res mortalis homo est, quàm firma, quàm constans, ut in eo bonis multis cumulando operam ponas? Profectò tam fragilis et mutationi obnoxius est, ut frustra valere, fortunari, honorari videatur, qui è vestigio in morbum, inopiam infamiamque prolabitur.

Hæc de temporali divinæ magnificentiæ opere : at si eximia divinæ gratiæ opera sempiternamque beatitudinem, ad quam homo cœlesti ope provehitur, oculos attollamus, porrò admirationis ratio vires acquiret immensas. Quid enim stupore dignius quàm hominem mortalitati servientem Christi beneficio è cœno, in quo jacet squalidus, et sui ipsius tædio fatigatus, ad immortalis vitæ gaudia et amplissimos honores extolli? Ille verò dicendi modus : *Apponis erga eum cor tuum*, planè suavissimus est, cùm Dei cor cum hominis corde conjunctum repræsentet, quasi Dei cor ex illâ conjunctione aut connexione caperet voluptatem. Quæ tandem excellentior hominis magnificatio esse potest, quàm ut Deum in seipso gestet, et non solùm ejus dona, sed ipsius etiam majestatem in se recondat. De donis quidem dixit S. Gregorius lib. 8 Moralium, cap. 16 : « Hominem Deus magnificat, quia largitate « rationis ditat, infusione gratiæ visitat, honore col- « latæ virtutis exaltat. » Si his donis homo magnificatur, quantò majori gloriâ et splendore afficitur, cùm datorem donorum in intimo cordis sedentem aspicit, et suum habitatorem agnoscit?

Considera igitur quàm ardenter Deus perfectos amet, siquidem eos in tantam dignitatem et gloriam exaltat, ut domus Dei et cœli sint, in quibus ipse Deus habitat, et gloriam suæ majestatis ostentat. Sicut nulla domus æquè gloriosa Domino fuit ac ea quam Salomon ei in areâ Ornam Jebusæi ædificavit, quæ structuræ pulchritudine, divitiarum copiâ, vasorum pretiosorum et utensilium multitudine, sacrificiorum jugitate, et ministrorum cultu ac reverentiâ omnes basilicas regum et templa numinum falsorum excelluit, ita nulla est spiritualis domus aut æquè magnifica, aut æquè gloriosa Deo, ac est anima viri sancti atque perfecti, cujus structura usque in cœlum assurgit, cujus opes rex terrenus non diripit, cujus vasa non sanguinem taurorum aut hircorum, sed sanguinem Christi agni immaculati suscipiunt, cujus holocausta pinguia et ardentium affectuum sacrificia nunquàm cessant, in quâ non reverentia exterior solùm sicut in templis materialibus, sed internus cultus, et ille maximo amore profectus exhibetur. Domus illa magnifica solùm in monte Moria ad gloriam et honorem divinum exstructa est; et Judæis cautum erat, ne alio loco templum pro sacrificiis et holocaustis ædificarent. Ad domum istam Dei, quæ in vitæ perfectione consistit, et non ex lapidibus, sed ex virtutibus construitur nec terrâ, sed cœlesti charitate tegitur, quisque in suo corde potest exstruere; Deus impensas abundè suppeditat, ædificationem adjuvat, ad laborem animat, et non expectatâ perfectione domûs, si aliquid semifactum illi offeratur, si aliquod tuguriolum concedatur, statim in eo cum gaudio habitare festinat. Abjiciamus ergo moras, relinquamus excusationes, contemnamus nostræ socordiæ et otiositatis prætextus, et hanc domum Deo in corde nostro ædificemus; jaciamus primùm humilitatis profundæ fundamenta, super illâ virtutum parietes construamus, quas amoris Dei et proximi tectum operiat, non desit in eâ altare orationis, nitor confessionis, sacrificium affectionis, et thymiama sanctorum desideriorum semper redoleat. Sic et nos magnificabimur templum Dei facti, et ex sterquilinio imperfectionum in domum sanctitatis conversi; et Deus glorificabitur in nobis, qui in sanctis suis gloriosus apparet, et ex eorum vitâ magnam sibi gloriam decerpit. Ita noster Alvarez de Paz tom. 1, lib. 4, partis 2, cap. 15.

Vers. 18. — Visitas eum diluculo, et subitò probas illum. (1) Dicitur Deus visitare non localiter, quia immensus est et immutabilis, sed efficienter, alios atque alios effectus circa homines exercendo; et quia aliquando beneficia, aliquando supplicia operatur, inde fit ut verbum visitandi in Scripturis tam in bonam quàm in malam partem usurpetur, in malam quidem partem accipitur quando damnat, punit, flagellat, aut ulciscitur; et sic dicitur visitare homines quos punit, et quandoque causa exprimitur propter quam castigat et punit, ut cùm dicitur visitare peccata aut super peccata seu super idola. Et aliquando explicatur flagellum in plagâ, virgâ, egestate, et his similibus, quibus castigat. Sunt hujusmodi multa testimonia, è quibus unum aut alterum producam. Isaiæ 26, 14 : *Visitâsti, et contrivisti eos, et perdidisti omnem memoriam eorum;* Num. 14, 18 : *Visitas peccata patrum in filios;* Thren. 4, 22 : *Visitabit iniquitatem tuam filia Edom;* Psal. 88, 33 : *Visitabo in virgâ iniquitates eorum, et in verberibus peccata eorum;* Jerem. 27 : *In gladio et in fame et in peste visitabo super gentem illam;* Jerem. 21 : *Visitabo super sculptilia Babylonis.* His omnibus modis exprimitur hæc visitatio quæ est ad pœnam et punitionem. In bonam verò partem dicitur visitare quando utitur misericordiâ consolando, liberando,

(1) Heb. : *Et visitâsti eum*, nempe conservatione et providentiâ tuâ. *Visitas*, nempe in bonum, ut Ruth 1, 6. Tot beneficiis eum cumulas; hæc visitatio gratiæ; est et visitatio iræ; ita explicari potest : Tam sæpè castigas, ut quasi singulis diluculis illi nova sit exspectanda calamitas, Psal. 73, 14. Utraque conjungi potest, ne generalis cura restringatur.

Diluculo, nempe quovis, לבקרים, *ad matutinum*, vel, *in matutinis*, nempe *singulis*, h. e., quotidiè. Sed matutini temporis meminit, utpote ad res gerendas aptissimi; et quia id *manè* fieri dicitur quod diligenter sedulòque fit; et quòd pastores manè oves suas recenseant.

Et subito, לרגעים, *ad*, vel *per*, vel *in momenta*. (Synopsis.)

defendendo, benefaciendo juxta illud : *Audierunt quòd visitâsset Dominus filios Israel*, Exod. 4, 31; item : *Visitâsti terram, et inebriâsti eam.* Psal. 64, 20. Et : *Ponam visitationem tuam pacem*, Isaiæ 60, 17. Hinc quando Dominus veniet judicare orbem dicitur visitans, et actus ejus visitatio, quia tunc et malos puniet, et bonis mercedem tribuet; quare Petrus rogat, *ut nos exaltet in die visitationis*, 1 Pet. 5, 12. Peculiari autem et præcipuo quodam modo dicitur Deus nos visitâsse, quando carne assumptâ in mundum ad nos liberandos advenit; de quâ visitatione Zacharias apud Lucam canit : *Quia visitavit, et fecit redemptionem plebis suæ*, Luc. 1, 48; Item : *Visitavit nos Oriens ex alto.*

Hoc loco autem verbum *visitas* licet aliqui illud in malum accipiant, præstat tamen cum Pinedâ et Sanctio, et ex antiquioribus S. Gregorio et Olympiodoro in bonam partem accipere, q. d : *Visitas eum* consolando, beando, *diluculò*, id est, citò, et diligentissimè; *et subitò*, id est, mox, *probas illum* tentando et affligendo. Septuaginta reddunt : *Num visitationem ejus facies usque manè? et in requie judicabis eum?* id est, totâ vitâ eum exercebis, et veluti bello tentabis, cùm vita nostra sit militia, ac in morte quæstionem de illo institues, et severam exiges rationem? Ex quo intelligitur, quàm vigilantes et attentos nos esse semper oporteat, cùm omni temporis momento Deus nobiscum pugnet atque contendat. Est enim Deus tanquàm magister solertissimus, qui totos dies dat operam, ut nos in officio contineat, et ad veram pietatem vel flagellis vel altâ quâvis ratione informet. Quocumque enim modo fiat, ad hujusmodi pugnam spectat. Hanc disciplinæ rationem optimè describit Isaias dicens, cap. 50, 4 : *Dominus erigit manè, manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi Magistrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsùm non abii. Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus : faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me.* Quod si hâc ratione Filium suum unigenitum infinitâ sapientiâ præditum erudivit, quid (malum!) aliâ viâ nos doceri posse arbitramur? Cavendum sanè maximè est, ne ita rudes et vecordes simus, ut tanto Dei studio et assiduâ sollicitudine nihil proficiamus; quin potiùs satagendum est, ut divinâ visitatione emendati et probati, cum Regio prophetâ dicere possimus : *Probâsti cor meum, et visitâsti nocte; igne me examinâsti, et non est inventa in me iniquitas.* Ubi notanda est distinctio verborum istorum, *probâsti, visitâsti, examinâsti*, quæ sic explicat D. Thomas : « Probat, « inquit, Deus, cùm dijudicat, an habeat quis cordis « rectitudinem; visitat juvando et corrigendo; exa- « minat utrùm habeat firmitatem. » Igne autem tribulationis justus examinatur, quâ perfecta virtus in adversitate cognoscitur. Porrò divina omnis visitatio ad duo potissimùm ordinatur, scilicet ad animam sanctam ad culmen perfectionis adducendam, et in eodem stabiliendam, id quod vates Regius haud obscurè insinuat, dùm sic orat : *Domine Deus virtutum, visita vineam istam, et perfice eam quam plantavit dextera tua; et super filium hominis, quem confirmâsti tibi.* Ubi per vineam sancti Patres tam Ecclesiam quàm unamquamque animam sanctam intelligunt; utraque enim plantata est à dexterâ seu omnipotentiâ Altissimi, quem pius vates deprecatur ut è cœlo respiciat in opus manuum suarum, et visitet vineam ad hunc finem, ut eam benignè dirigat, gubernet, tueatur, defendat, et undique reddat perfectam, quia solius Dei perfecta sunt opera, qui id quod cœpit bonum opus ipse perficit atque consummat; hæc autem præstat, dùm vineam suam visitat, et benigno eam oculo intuetur. Quod autem addit : *Et super filium hominis, quem confirmasti tibi*, duplicem habet sensum. Quorum prior refertur ad eum qui visitatur, qui vocatur filius hominis, seu filius Adam, quasi repræsentando ejus infirmitatem et indigentiam, quam habet visitationis Dei, quâ in bono ad ipsius gloriam confirmetur, ut in vase fragili magis divina virtus resplendeat. Posterior verò refertur ad Messiam, seu Christum Dominum, qui seipsum semper Filium hominis appellat, quem Deus firmissimo consilio suo æterno in mundum mittere decreverat, ut esset firmamentum, salus, vita et protectio hominum. Petit igitur Propheta, ut Deus ad Christi merita respiciens, vineam suam visitare dignetur atque perficere. Cui interpretationi favet Chaldaica Paraphrasis ita vertens : *Et super regem Messiam, quem confirmâsti tibi*, id est, cujus regnum voluisti coram te esse stabilitum et firmum. Regnum autem Messiæ sunt justi, in quibus ipse regnat, quos divino beneficio visitationis in bono cupit esse stabilitos.

Vers. 19. — Usquequò non parcis mihi, nec dimittis me, ut glutiam salivam meam (1)? Queritur

(1) *Salivam non sinere alicui deglutire* notare ne brevissimum quidem alicui concedere respirandi spatium, A. Schultens confirmavit simili prorsùs Arabum formulâ proverbiali : אבלעני רקי, *deglutire me fac salivam meam*, quod ipsi Arabici philologi ita exponunt : *Concede mihi tantùm moræ et spatii, quo eam glutire possim.* Similis formula infra, 9, 18. Cæterùm hæc inde à v. 17, sunt qui ita intelligant : Cur ita hominem magnificas, extollis et evehis, ut postea eum dejicias, deprimas et affligas, uti nunc me, ne spatium quidem salivam absorbendi concedens? Alii volunt Jobum conditionem suam cæteris hominibus comparare, quòd quàm homines variis et quampluribus quotidiè, donis, dotibus et beneficiis prosequi et exornare soleat Deus, etiam singulis pene momentis eorum negotia procurans, et res eorum favore suo augens et prosperans, ipse solus affligatur tam graviter secum miserrimè agatur, sit omnium longè iniquissima conditio sua, cui ne refrigerii quidem ullus detur et respirandi locus. Verùm simplex et germanus sensus hujus loci est qualis illius, quod dicit Psaltes 8, 5 : *Quid est homo, quòd memineris ejus, et filius hominis, quòd visites eum?* Item Ps. 144, 3 : *Quid homo est, ut eum agnoscas? homine natus, ut de eo cogites?* ejus rationem habeas? Sed hoc interest, quòd in laudem Dei et gratias ei agendi causâ apertè dixerunt ili poetæ, Jobus autem hoc consilio, ut ostendat abjectiorem et contemptiorem se esse, quàm ut debeat Deus adversùm se manum suam extendere; debere igitur Deum à se manum suam et hos tantos cruciatus avertere, indignum se, quem vel cu-

Job Deum, præter morem suum, nimis rigidè ac severè secum agere, nihil impunitum relinquere, nec imbecillitati parcere aut indulgere, sed nullum suppliciis et afflictionibus modum statuere, neque ullas in tantis doloribus inducias concedere, quibus fatiscentem animum aliquantulùm relevare, ut vel modico salivæ humore fauces aridas rigare ac refocillare suo solatio possit.

Multis hic saliva movetur, ut quærant, cur Job peculiariter salivam glutiendi petierit facultatem. Ad quam quæstionem diversimodè respondent interpretes. Ac primò quidem aliqui cùm S. Hieronymo et Bedâ hoc ad συνάγχην, seu *anginam* referunt, quæ fauces ejus obstruebat, nec quidquam ex ore ad stomachum transglutiri sinebat. Quæ ratio satis est probabilis, licet non omninò certa, cùm incertum sit utrùm anginâ laborârit. Hoc saltem constat Jobum gravissimis animi angustiis et corporis doloribus fuisse discruciatum, è quibus maxima solet faucium ariditas existere, quæ cæteris tormentis omnibus molestior plerùmque accidit; de quâ primariò passim ægri et miseri gravissimè conqueri consueverunt, quemadmodùm ipsemet Christus inter acerbissimos crucis dolores solâ siti seu faucium ariditate conquestus fuisse legitur.

Secundò, alii tribuunt hoc virium imbecillitati, quæ morituris solet esse familiaris, quâ fit, ut cùm salivam habeant in ore plurimam, eam tamen ob deficientem naturam deglutire non possint. Sed hoc neque perpetuum est, neque tunc Job sic erat affectus, ut extremum ageret spiritum.

Tertiò, alii hoc in querelarum et gemituum nunquàm interruptam continuationem rejiciunt, quæ nullum respirandi aut salivæ trajiciendæ spatium relinquerent. Ut enim simul sorbere et flare nemo potest, sic etiam nec loqui, aut gemere, et salivam simul glutire. Verùm hæc ratio non satisfacit, cùm gemitus ejus non tam assidui aut continentes fuerint, quominùs aliquando dormire, cibum sumere aliisque naturæ necessitatibus satisfacere potuerit, quin imò et prolixam ac difficilem cum amicis disputationem instituerit, quod sine salivæ ac quidem frequenti trajectione fieri haudquaquàm potuit.

Quartò, denique Pineda et Sanctius noster agnoscunt hic proverbialem loquendi modum cum hyperbole conjunctum. Conqueritur enim, ut mox dicebam, Job Deum, ex quo durum illud examen et probationem aggressus est, nunquàm sibi pepercisse, id est, nunquàm parcâ aut remissâ manu in ipso discruciando usum fuisse; illam autem contentionem continuationemque plagarum proverbiali formâ eleganter exprimit, quâ significat se usque adeò continenter ac vehementer urgeri, ut neque respirare liceat, neque levissimum quoque naturæ opus obire, quale, v. g., sit salivam deglutire, aut sputa jacere; qui videtur maximè genuinus ac verus hujus loci sensus.

Mysticè per salivam quandoquidem ex ore defluret; non tanti se esse, ut se Deus dignari debeat, quem etiam affligat, et plagis afficiat. (Rosenmuller.) infirmitas, dum verò deglutitur, contemplationis gratiæque divinæ suavitas designatur: atque illius quidem sententiæ S. Augustinum in Psal. 33, hujus verò Gregorium lib. 8 Moral., cap. 18, idoneum auctorem habes. Nec immeritò saliva cum Dei gratiâ comparatur. Sicut enim saliva ex capite in os descendens vel sputo projicitur, vel in ventrem demittitur; ita quoque Dei gratia, quæ à Christo capite nostro in animam derivatur, vel per peccatum quasi expuitur et perit, vel spiritaliter deglutitur, seu mentis sinu excipitur, et animæ vigorem suppeditat. Quia igitur dùm in hâc carne peccati vivimus saliva gratiæ per peccatum facilè nobis effluit, jure merito Job dimitti postulat, ut glutiat hanc gratiæ salivam quâ in æternum vivat.

Vers. 20. — Peccavi, quid faciam tibi, ô Custos hominum? quare posuisti me contrarium tibi, et factus sum mihimetipsi gravis? (1) Esto, inquit, peccave-

(1) Versio Vatablina hoc modo : *Peccavi, quomodò me geram erga te, si hominis facta observare velis?* ut dicatur custos hominum, quia diligens observator omnium humanorum actuum. Juxta quem sensum simile hoc est illi : *Si iniquitates observaveris, quis sustinebit?* Psal. 129. Et consonat illud ejusdem Job c. 14 : *Tu quidem gressus meos dinumerâsti; sed parce peccatis meis.* Et similia sunt c. 13 et 31. Porrò quod addit : *Quare me posuisti contrarium tibi? et factus sum mihimetipsi gravis?* similia sunt cap. 6 : *Sagittæ Domini in me sunt*, et c. 16 : *Posuit me quasi in signum*, et nihil aliud sunt quàm querimoniæ ob suam gravem calamitatem.

Quare posuisti me contrarium tibi, et factus sum mihimetipsi gravis? Hæc non expostulans Job dicit, sed deplorans legem membrorum, hoc est, originalis culpæ concupiscentiam; de quâ et Apostolus Rom. 7 : *Video aliam legem in membris meis*, etc. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Ex quibus quoque locis patet peccatum originale non tantùm esse carentiam justitiæ originalis, sed insuper concupiscentiam pravam, propter quam et mox erubescebat Adam, Genesis 3. (Estius.)

Peccavi, ut amici objiciunt, libens agnosco. Sed, *ô Custos hominum*, qui singulari providentiâ invigilas non perdendis, sed custodiendis hominibus, *quid faciam tibi?* id est, quo modo tibi satisfaciam justè ac plenè pro admissis peccatis? Nam licet infinitas de me pœnas sumeres, tamen iis omnibus in rigore justitiæ tibi nunquàm fieret satis, nisi accedat infinita tua clementia, quâ mihi (intuitu meritorum Messiæ) ignoscas. Hæc enim ut in omni merito, sic et in omni satisfactione interveniat necesse est. (Tirinus.)

ואהיה עלי לבושא, *Adeò ut sim super me in onus*, i. e., ita ut præ plagarum tuarum et ulcerum copiâ, quibus undique scatet et fœtet corpus meum, sim mihi ipse oneri, molestus, ut prorsùs vitæ me tædeat. Pro עלי olim in codd. quibusdam extitisse עליך cognoscitur, cùm ex Græcâ Alexandrinâ versione, quæ ita sonat: Εἰμὶ δὲ ἐπὶ σοὶ φορτίον, tùm ex eo quòd Masorethæ hunc locum accensent octodecim illis תקון סופרים, i. e., *emendatis à scribis*, quod in illis videretur aliquid contineri indignum divinâ majestate. Loca recensita et exposita reperies in Cappelli Crit. S., p. 444, ed. Vogel. Scharfenb. Illâ igitur adscitâ legendi ratione, sensus foret hic : *Cur adeò sum tibi oneri*, molestus, gravis, quia tantoperè me crucias? Sed receptam lectionem, præter Alexandrinum, exprimunt veteres omnes; neque invenit de Rossi, ut expressis verbis notavit, עליך in codice ullo. (Rosenmuller.)

Masoritæ primum scriptum : *Sum tibi oneri*, ut Deo indignum, sic correxerunt : *Mihi sum oneri.* (Mercerus.)

Quòd si quis ex his correctionibus argutetur cor-

rim, ut amici objiciunt; tamen quomodò tibi, qui Deus es, satisfaciam? licet enim infinitas de me pœnas sumpseris; tamen a me nunquàm satis, quia Deus meus es, habebis, nisi mihi precanti pro tuâ clementiâ ignoscas; hæc enim in omni merito et satisfactione interveniat necesse est. Septuaginta vertunt : Εἰ ἐγὼ ἥμαρτον, τί δυνήσομαι πρᾶξαι; id est : « Si ego peccavi, « quid potero facere? » Quasi nesciat an peccârit : quod ad justitiam Jobi apprimè facit. Pro verbis autem illis : *O custos hominum*, reddunt : Ὁ ἐπιστάμενος τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων. « Qui scis mentem hominum. » Ac si dicerent : Qui ut perspicax speculator benè nôsti corda hominum. Quasi miratur vir sanctus quòd Deus illius observet peccata, et non potiùs statim solvat : sed unde hoc miratur? Planè ex eo quod jam suggesserat, dicens : *Peccavi, quid faciam tibi, ô custos hominum?* Hoc est, peccavi, et peccatum meum pono coràm eo qui custos est hominum, qui apprimè novit quid faciant omnes homines; qui debet vel ex officio custodis ad omnes homines respicere, illorumque errores scire. Quòd si omnes sciuntur peccatores, cur, qui peccatum fateor, non statim recipio peccati curationem? Ita apud Cyrillum Alexandrinum in Apologiâ ad Theodosium se explicat Job : « Etenim si fieri potest « ut nullo pacto mens humana prævaricetur, inquirat « exactissimè judex, obsignet iniquitates : si verò plu- « rimùm impingimus omnes, et prorsùs inculpabilem « esse ipsi soli competit, delictorum oblivionem lar- « giatur iis qui imbecilles esse consueverunt. » Ubi enim peccator dolet, ubi pœnitentiam agit, maximè juvat, quòd non fuerit in peccando solus, sed potiùs unus è pluribus extiterit. Peccantium enim multitudinem in pœnitente sæpenumerò respexit Deus, ut medelam acceleraret. Quod ergo Jobus ait sic apertiùs exprimi potest; q. d. : Esto peccator universorum hominum scelestissimus fuissem, pœnam de me adeò acerbam sumptam hucusque contemplans, clementissime Deus, posses pro tuâ immensâ bonitate angorem lenire meum; et quia sat afflixisti me, et quia profectò perspicis, diris me doloribus torqueri, qui verendum est ne me in culpam aliquam præcipitem agant : decet quippe lenitatem tuam sic punire, ut salus peccatorum, qui resipiscere malunt, tuta consistat. Desiste ergo à tot præliis quibus me adoriris, ne me tam potenter aggrediaris; nam te mihi contrarium, aut me tibi ferre non possum. Unde subdit :

Quare posuisti me contrarium tibi? Scilicet ut hostem ducendo et opponendo tibi, ut ferires : Hebraicè enim est לפגע *lemiphgahh*, *in offendiculum*. S. Gregorius id explicat de contrariis animi et corporis affectionibus et mutationibus, quibus post lapsum homo miser obnoxius, Deo sibique contrarius evasit; et talem dicitur posuisse Deus, quia peccantem hominem justitiâ originali privavit : ex quâ privatione necessariò ista contrarietas nata est, quæ est omnium molestiarum nostrarum causa. Unde meritò subdit :

Et factus sum mihimetipsi gravis. Hic nimirùm effectus est et merces contrarietatis adversùs Deum. Extollat se quantùm voluerit pulvis humanus, Deique se in omnibus ostendat adversarium, illi acriter repugnet, non Deo, sed sibi gravis erit, ipse gravissimum onus telorum à se jactorum reportabit. Integra enim manet et illæsa Dei gloria inter blasphemantium injurias, inter contumelias et hominum opprobria : post quæ omnia solus peccator sibi, non Dei majestati apparet attulisse nocumentum. Aureum planè dictum est illud S. Augustini lib. 1 Confessionum cap. 12, justissimam Numinis providentiam in cœlum extollentis : « Jussisti, Domine, et sic est; ut animus omnis « inordinatus sua sibi pœna sit. » Eleganter quoque Tollenarius noster in Speculo Vanitatis Ecclesiasticæ cap. 3, sect. 1, in primâ Prosâ Exegesi, quàm sibimetipsi animus humanus gravis sit ostendit, dicens : Theatrum hujus universitatis, si placet, ante oculos constitue, hominesque pugnantibus inter se studiis, nec semper iisdem distractos intuere : invenies alios fastidio sui languentes ad nova suspirare solatia; alios ad speciosam professionem alligatos, et sub ingenti titulo laborantes, hoc agere, ut jugum excutiant et sibi vacent; alios assiduâ mutatione propositi fluctuantes (ut viduæ mulierculæ ad defunctos solent maritos) ad id suspirare quod reliquerunt. Adjice illos, qui (ut ait Seneca de Tranquillitate animi cap. 2), non aliter, quàm quibus difficilis est somnus, versant se in omnem partem, donec lassitudine quietem inveniant, statum vitæ subinde formando; in eoque novissimè manent, in quo illos non mutandi odium, sed senectus ad novandum pigra deprehendit. Adjice etiam illos, quos animi, votorum exitum non invenientis, misera torquet jactatio, dùm nec cupiditatibus imperare, nec obsequi possunt. Unde paulatim languens obrepit cunctatio vitæ parùm se explicantis, et inter destituta vota torpentis animi situs. Alios deprehendas perpetuis amicorum offensionibus et conciliationibus alternantes, et modò eos odisse quos arctissimè sibi devinxerant, modò eorum, quos abdicârant, desiderio contabescere. Sic Alexander, ut, lib. 8, Curtius testatur, modò in Clitum sibi charissimum excandescens inter epulas eumdem confodit; modò ejus desiderium non ferens ipse mori voluit. Sic Andronicus Imperator, Nicetâ teste, quos heri complexus intimorum consiliorum consortes habuerat, mox in eosdem atrocissimè sæviebat : quinimò videre erat eumdem uno die (quod de Navarcho Xerxis memoriæ proditum est) ab illo laudari et conviciis proscindi, coronari et securi percuti.

Sed plerosque hominum sui torquet impatientia, et nusquàm residentis animi volutatio : si vitam laboresque suos Reipublicæ consecrârunt, se sibi ereptos esse

ruptos esse à Judæis fontes Hebraicos, facilis est responsio, scribas id conatos; sed eventus illos frustratus est; Masoritæ enim clamant id factum ab illis; omnes Judæi sedulò observant, et hâc ratione vindicant. Eò autem magis confirmatur auctoritas veritatis Hebraicæ, cùm levissimas in paucissimis locis mutationes Judæi tanto studio caverint, ut verè sit dictum; *Masoram esse sepem legis.* Nec desunt viri docti qui Rabbinis de illâ 18 locorum mutatione referentibus non assentiuntur. (Codurcus.)

conqueruntur; ad otium aspirant, et cum Augusto aliquando se victuros sperant : simul atque tamen odio infelicitatis operosæ ad otium profugerunt, ô quæ tormenta parietibus suis imputant, dùm animus ad civilia erectus, et agendi cupidus, in suâ solitudine contabesceit? iidem, si cum adversâ fortunâ conflictantur, quibus non lamentis infelicitatem suam deplorant? quas non tragœdias excitant? si tamen fortuna novercam exeruit, et blandior arridere perrexerit; non minùs felicitatis suæ fastidio suspirant, quàm ante calamitatis impatientiâ torquebantur. Quid, quòd nec deliciæ, nec voluptates semper placent? et nonnumquàm ipsâ delectatione suaviùs irritantia delectant? ut ulcera quædam, ait Seneca de Tranquillitate animi cap. 2, nocituras manus appetunt, et fœdam corporum scabiem delectat quidquid exasperat; non aliter dixerim his mentibus, in quas cupiditates velut mala ulcera eruperunt, laborem et vexationem esse voluptati. Et quemadmodùm Achilles ille Homericus Patrocli funere mœstus modò pronus jacet, modò supinus, modò in latus incumbit, modò se in pedes erigit; ita proprium est ægrientis animi nihil diù pati, et mutationibus ut remediis uti. Hinc vagæ peregrinationes modò per amœna Campaniæ littora, modò per horridos Bruttiorum saltus, et post ruris solitudinem urbanus iterùm plausus, et raucum fori murmur arridet, et humano sanguine pinguis arena et spectacula spectaculis mutantur.

Hoc se quisque modo semper fugit,

ait Lucretius. Sed quid prodest, si non etiam effugit? sequitur ipse se, et urget gravissimus comes, nec suî nec ullius rei diutiùs patiens, donec tandem fastidio incipit esse vita, et ipse mundus, et subit illud tabidarum deliciarum : « Quousque eadem? » Ita Tollenarius noster. E quibus manifestè patet quàm verè animus inordinatus sit sibimetipsi semper gravis.

Cæterùm pro verbis istis : *Factus sum mihimetipsi gravis*, Septuaginta reddunt : Εἰμὶ δὲ ἐπὶ σοὶ φορτίον, « Sum autem super te onus : » alii verò φορτικός, « onerosus, molestus : » S. Augustinus, « ut esset tibi « oneri : » quò alluditur ad importunos peccatores, qui auribus priacipum aut judicum perstrepunt adacti necessitate, qualem in se Jobus agnoscit, ac si diceret : Remitte jam pœnam, ne tibi vocibus et clamoribus obstrepam molestusve fiam. More hominum loquitur, ac pro affectu significanter ac suaviter.

Vers. 21. — Cur non tollis peccatum meum, et quare non aufers iniquitatem meam? ecce nunc in pulvere dormiam; et si mane me quæsieris, non subsistam (1).

(1) Plures interpretum hoc versu contineri existimant hanc sententiam : Cur non pro tuâ clementiâ maturè, interim dùm vivo, culpam meam, ejusque pœnam, tollis? Nunc enim brevi sum moriturus, et tunc, quùm mortuus fuero, me quæres, ut mala convertas in bona; sed jam me non invenies, jam in hâc vitâ non comparebo. Alio planè sensu hunc versum vertit Pareau in Commentar. de immortalitatis notitiis etc., p. 168, not. : *Quidni igitur tollis meum scelus, meamque perversitatem removes de medio? Sic mox abirem, quietè recubiturus in pulvere; ac tu manè me quæreres, neque* peccata mea? id est, supplicia quæ pro peccatis irrogari solent. Hoc est enim tollere et auferre peccatum et iniquitatem, ejus pœnam remittere, sive illam condonare; inde ductâ locutione, quòd munera antiquitùs apud Hebræos, quæ divino cultui offerebantur, simul tollebantur, et elevabantur. Unde tollere est condonare, et similiter auferre, quàndo cum peccato conjungitur. Fortassis etiam in sacro sermone sic placuit Deo peccati condonationem appellare, quòd non aliter peccata remittantur, nisi quatenùs à Dei Filio tolluntur; quasi onus scilicet, quod à nobis nostrisque cervicibus depellitur, et cui ipse succedit, humerosque supponit, de quo apud Isaiam 53, 4 : *Verè languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit.* Rogat itaque hoc loco Job, ne Deus veniam diutiùs differat, q. d. : Profectò si ampliùs differs remissionem, jam non me invenies super terram : morti enim jam proximum me prospicio. Non aliter expostulare posset, si illi remissio ex justitiâ deberetur. Quod expendens D. Cyrillus Alexandrinus in Apologiâ ad Theodosium sic ait : « Dicet ad hoc quisquam : Quid igitur, ô « generosissime athletarum, criminisne loco, Deo im« pingis, quòd ejus qui deliquit non miseretur? cul*ampliùs essem.* Id est : Quidni me, tam scelestum scilicet hominem, tibique tam odiosum, quantociùs tollis de rerum naturâ? Sic ego placidè decumberem, à tuâ irâ immunis, atque, si tu me manè iterùm quæreres oculo infesto et inimico, uti soles quotidiè (v. 18 et 19), me invenire non posses. (Rosenmuller.)

Pourquoi n'effacez-vous point mon péché, etc. Pourquoi vous, Seigneur, qui êtes rempli de miséricorde, ne me faites-vous point sentir les effets de votre clémence, plutôt que de votre sévérité? Un grand saint a regardé Job parlant de la sorte, comme étant rempli de l'esprit de ces anciens patriarches et prophètes qui désiraient l'avénement du Médiateur, par le mérite duquel le péché devait être pardonné et remis aux hommes. *Quibus profectò verbis quid aliud, quàm desiderium præstolati Mediatoris innuitur?*

Je vas m'endormir dans la poussière du tombeau; *et quand vous me chercherez le matin, je ne serai plus.* Je ne puis plus subsister dans une si grande extrémité, et je suis près de mourir. Peut-être que vous serez enfin touché de quelque compassion de ma mort; mais alors je ne serai plus. Car ces paroles, *Si vous me cherchez le matin*, peuvent exprimer cette compassion dont il semble que Job témoigne que Dieu pourra être touché à son égard, lorsqu'il ne subsistera plus. Ce qui est la même chose que s'il lui disait : Vous aurez regret vous-même, ô mon Dieu, d'avoir réduit en poussière votre créature. C'est pourquoi soyez touché dès à présent, lorsque je ne suis pas encore mort, de l'extrémité où vous me voyez réduit. Ce qui n'est point opposé à ce qu'il a dit auparavant, que la mort, dans la violence qu'il souffrait, paraissait lui être plus avantageuse que la vie; puisque cette expression tendait seulement à faire connaître l'excès de ce qu'il souffrait. Saint Grégoire trouve encore dans ces paroles de Job un sens spirituel très-édifiant. Car il témoigne que c'est comme si ce saint homme eût dit à Dieu ce que les plus justes lui doivent dire dans une semblable occasion : Je vois mon corps sur le point d'être réduit en poussière dans le tombeau. Mais *si vous me cherchez le matin*, c'est-à-dire, si vous rechercher et examinez rigoureusement toute ma vie, au moment que je paraîtrai devant vous après ma mort, qui sera comme *le matin* et le lever du soleil de Justice à mon égard après les ténèbres de la nuit obscure de ce siècle, je ne pourrai subsister en la présence de votre divine lumière. (Sacy.)

« pasne legislatorem, quòd peccatorum meminit? « Etiam, inquit : qui enim misereri consuevit nec vul« garem ex eo gloriam habet; ob quam causam, cùm « talis sit, non et meritorem habet? » Ubi enim Deus, ex eo quòd miseretur et parcit, ingentem sibi gloriam venatur, id juris acquirunt in eum rei ipsi, quo cùm Deo de veniâ expostulent, et quasi ipsum judicio sistant. Hoc etiam alio exemplo declaro. Si celebris Medicus aliquis adventasset, ad quem accersendum infirmus morti vicinus famulum misisset suum; quo tardante, haudquaquàm mirandum foret, si infirmus secundò ad eum famulum destinaret dicens : ut quid moras nectis? nam si venire distuleris, jam non subsistam; et insignem artis ostentandæ occasionem amittes, quâ famam tuam reddere poteras celebriorem : quòd si salutis intersit meæ, at non minùs gloriæ ac famæ tuæ, ut me sanes. Eodem modo Job ait : Usquequò non parcis mihi, Domine? nonne tu Medicus es animarum nostrarum, et magni Medici nomine gaudes? Quomodò igitur, Domine, tam illustrem misericordiæ tuæ declarandæ occasionem elabi permittis, cujus famam mirificè affectas? quòd si remedium mihi utile sit; at tibi ad nominis gloriam ac celebritatem conducit. Unde magnam spem concipere debemus divinæ erga nos pietatis ac remissionis peccatorum : cùm enim veniam à Deo postulamus, id ab eo petimus, quòd illi non solùm gratissimum, verùm etiam quàm maximè honorificum est nobis concedere : unde licet nos indigni veniâ simus, digna tamen est misericordia ejus, digna gloria ejus, propter quam misereatur nostri.

Ecce nunc in pulvere dormiam. Id est, in terram revertar, et manè deprehendar mortuus. Quasi dicat : Accelera igitur priusquàm moriar. Fatetur se jam pulveri reddi; et nihilominùs sollicitatur de inquisitione divinâ dùm ait : *Si manè me quæsieris*, hoc est : Si matutinus veneris ad meorum operum inquisitionem, ad rationem vitæ expostulandam, *non subsistam;* te judice causâ cadam, nihil inveniam, quo me in judicio fuleiam. Cur hoc dicat lectissimus vir? sanè sic universi electi afficiuntur voce judicis, ut nihil in se videant, quo ejus sententiam fugiant. Quod pulchrè S. Gregorius lib. 8 Moralium, cap. 21, exponit : « Quan« tâlibet enim justitiâ polleant, nequaquàm sibi ad in« nocentiam vel electi sufficiunt, si in judicio districtè « requirantur : sed hoc nunc ad solatium suæ ereptio« nis inveniunt, quòd nequaquàm se posse sufficere « humiliter sciunt. » Quidni igitur ante Dei tribunal non arescant timore homines terreni, quando et cœlestes virtutes, hoc est, sanctissimi viri, movebuntur, et cavebunt sibi? sanè in Dei judicio districto nullus homo, etsi sanctissimus, non metuet, et sibi cavebit. Pulchrè D. Cæsarius Arelatensis in parabolam decem virginum dicit : « Tantus terror et tanta exinanitio erit « in die judicii, ut etiam illi, qui oleum misericordiæ se « intelligunt abundantiùs præparâsse, metuant, ne eis « possit ad omnia peccata redimenda sufficere. » Quævis superabundantia apparebit inopia : nemo tot meritorum cumulos repositos habebit, qui dùm ad tribunal Christi accedat, non dubitet an satis sibi providerit. Quis plura congessit in sericordiæ opera quàm Job? Is oculus fuit cæco, pes claudo, etc., et tamen positâ divinâ inquisitione non subsistit : *Quia non justificabitur in conspectu Dei omnis vivens*, Psal. 142, 2.

Tropologicè hæc de peccati onere levando geminata petitio congruit piæ animæ iniquitatis grave jugum detestanti, et ad suave Christi jugum adspirantu. Immane profectò pondus peccatum est, quod mentem humi affigat potentissimèque deprimat, nec attolli ad sublimia vel amanda vel cogitanda patiatur. Quod propterea David appellat *onus grave*, S. Chrysostomus homil. 1 de Pœnitentiâ φορτίον δυσβάστακτον, *sarcinam portatu difficilem;* sanctus Augustinus in Psal. 59, *molem;* Isaias *fasciculos deprimentes;* Jeremias *jugum iniquitatum* collum opprimens; Zacharias *talentum plumbi*, quo impietas ad inferos deprimitur. Quisquis ergo tam gravi onere gravatur invocet agnum Dei qui tollit peccatum mundi, et ad eum contrito corde cum Jobo exclamet : *Cur non tollis peccatum meum? cur non aufers iniquitatem meam?* qui omnes laborantes et oneratos invitas, ut illos reficias, intolerabile peccati pondus cum suavissimo Christi jugo commutans. Nam sine aliquo onere in hoc mundo vivi non potest, quia pondus nostrum amor noster, illo ferimur quocumque ferimur; ut pulchrè S. Augustinus in suis Confessionibus ait. Quare ne durissimo iniquitatis pondere ad inferos deprimamur, suavi jugo Christi nos submittamus necesse est; uti eleganter sanctus Bernardus epist. 11, hunc Jobi versiculum expendens, et cum præcedentibus componens, sic ex aliis Scripturæ locis illustrat : *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Rom. 7, 24; quo utique sic premor, ut *nisi dùm Dominus adjuvit me, paulò minùs in inferno habitâsset anima mea*, Psal. 93, 17. Sub hoc onere gravatus gemebat, qui dicebat : *Quare me posuisti contrarium tibi, et factus sum mihimetipsi gravis?* Job. 7, 20. Ubi dixit : *Factus sum mihimetipsi gravis*, ostendit quòd lex ipse sibi esset, nec alius hoc quàm ipse sibi fecisset. Quod autem Deo loquens præmisit : *Posuisti me contrarium tibi*, Dei se tamen non effugisse legem indicavit. Hoc quippe ad æternam justamque legem Dei pertinuit, ut qui à Deo noluit suaviter regi, pœnaliter à seipso regeretur : quique spontè jugum suave et onus leve charitatis abjecit, propriæ voluntatis onus importabile pateretur invitus. Miro itaque modo æterna lex fugitivum suum et posuit sibi contrarium, et retinuit subjectum, dùm videlicet nec justitiæ pro meritis legem evasit, nec tamen cum Deo in suâ luce, in suâ requie, in suâ gloriâ remansit, subjectus potestati, et submotus felicitati. Domine Deus meus, « cur non tollis peccatum meum, et quare non au« fers iniquitatem meam? ut abjectâ gravi sarcinâ « propriæ voluntatis sub levi onere charitatis respi« rem, nec jam servili timore coercear, nec mercena« riâ cupiditate illiciar, sed agar spiritu tuo, spiritu « libertatis, quo aguntur filii Dei, qui testimonium

« reddat spiritui meo, quòd ego sum unus ex filiis, « dùm eadem lex mihi fuerit quæ et tibi, et sicut tu « es, ita et ipse sim in hoc mundo. » Ita sanctus Bernardus tractatu de Diligendo Deo paulò ante finem,

CAPUT VIII.

1. Respondens autem Baldad Suhites, dixit :

2. Usquequò loqueris talia, et spiritus multiplex sermones oris tui?

3. Numquid Deus supplantat judicium? aut omnipotens subvertit quod justum est?

4. Etiam si filii tui peccaverunt ei, et dimisit eos in manu iniquitatis suæ :

5. Tu tamen si diluculò consurrexeris ad Deum, et omnipotentem fueris deprecatus :

6. Si mundus et rectus incesseris, statim evigilabit ad te, et pacatum reddet habitaculum justitiæ tuæ;

7. In tantum ut si priora tua fuerint parva, et novissima tua multiplicentur nimis.

8. Interroga enim generationem pristinam, et diligenter investiga patrum memoriam;

9. (Hesterni quippe sumus, et ignoramus quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram.)

10. Et ipsi docebunt te; loquentur tibi, et de corde suo proferent eloquia.

11. Numquid vivere potest scirpus absque humore? aut crescere carectum sine aquâ?

12. Cùm adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit;

13. Sic viæ omnium qui obliviscuntur Deum, et spes hypocritæ peribit.

14. Non ei placebit vecordia sua, et sicut tela aranearum fiducia ejus.

15. Innitetur super domum suam, et non stabit; fulciet eam, et non consurget.

16. Humectus videtur antequàm veniat sol, et in ortu suo germen ejus egredietur.

17. Super acervum petrarum radices ejus densabuntur, et inter lapides commorabitur.

18. Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, et dicet : Non novi te.

19. Hæc est enim lætitia viæ ejus, ut rursùm de terrâ alii germinentur.

cupiens abjecto onere propriæ voluntatis leve subire pondus charitatis. I nunc, et nega liberam esse filiorum Dei servitutem, servam impiorum libertatem.

CHAPITRE VIII.

1. Alors Baldad de Suh prenant la parole, dit à *Job* :

2. Jusqu'à quand direz-vous toutes ces choses? et votre bouche proférera-t-elle des paroles qui sont comme un vent impétueux, *par lequel vous vous efforcez de renverser la justice de Dieu, la fidélité de vos amis, et la vérité qu'ils vous disent, lorsqu'ils vous assurent que Dieu ne vous a envoyé ces maux que parce que vous les aviez mérités par vos péchés; et que, si vous recourez à lui pour lui en demander pardon, il vous l'accordera, et vous rendra votre première félicité?*

3. *En effet*, Dieu est-il injuste dans ses jugements? et le Tout-Puissant renverse-t-il sa justice *pour punir l'innocent, et rejeter le pécheur contrit et humilié? Non*, sans doute.

4. Si *donc* vos enfants *ont été exterminés*, c'est qu'ils ont péché contre lui; et *ainsi* il'les a livrés à *tous les maux qui leur sont arrivés, pour les punir de* leurs passions injustes, *auxquelles ils s'étaient abandonnés.*

5. Mais pour vous *qui êtes encore en vie et en état de vous convertir*, si vous vous empressez d'aller à Dieu, et de conjurer par vos prières le Tout-Puissant de *vous pardonner*,

6. Si vous marchez *devant lui avec un cœur* pur et droit, il se lèvera aussitôt pour vous secourir, et il récompensera votre justice par la paix qu'il fera régner dans votre maison, *au lieu du trouble qui y est arrivé.*

7. Il augmentera *même* de telle sorte tout ce que vous avez eu *autrefois de grandeur, de puissance et de richesses*, que votre premier état ne paraîtra rien en comparaison du second.

8. *Si vous ne voulez pas nous en croire*, interrogez-les races passées, consultez avec soin les histoires de nos pères, *elles vous convaincront mieux que nous de la certitude de cette vérité.*

9. Car *pour nous*, nous ne sommes que d'hier au monde, et nous ignorons *beaucoup de choses*, parce que nos jours s'écoulent sur la terre comme l'ombre, *et que la brièveté de notre vie ne nous donne pas le temps de les apprendre.*

10. Mais *pour nos ancêtres*, ils vous enseigneront *ce que je vous dis, comme le sachant par une longue expérience*, ils vous parleront *sincèrement*; et ils vous découvriront *sur ce sujet* les sentiments de leur cœur *sans aucun déguisement; ils vous apprendront que les plus puissants et les plus riches ne peuvent subsister longtemps sans une véritable justice et une solide piété.*

11. *En effet*, le jonc peut-il verdir sans l'humidité? ou peut-il croître sans eau?

12. Lorsqu'il ne fait que fleurir, *et qu'il est encore dans sa première vigueur*, sans même qu'on le cueille, *si l'humidité lui manque*, il sèche plus tôt que toutes les autres herbes, *quoiqu'il soit plus grand qu'elles toutes.*

13. Telle est la voie de tous ceux qui oublient Dieu; et c'est ainsi que périra l'espérance de l'hypocrite. *Il pourra être quelque temps dans la prospérité, et cacher sous le voile d'une piété apparente la malignité qui est au fond de son cœur;*

14. *Mais enfin* il sera forcé de condamner lui-même sa folie *de s'être appuyé sur autre chose que sur une vertu sincère et une piété véritable*; et toute sa confiance *qu'il avait mise dans sa grandeur, sa puissance et ses richesses, se dissipera* comme des toiles d'araignée.

15. Il se voudra appuyer sur sa maison, et elle n'aura point de fermeté; il fera ses efforts pour la soutenir, et elle ne subsistera point; *elle tombera, et il périra avec elle.*

16. *Car* il est *durant la prospérité* comme une plante qui paraît verte avant que le soleil se lève, et qui pousse sa tige aussitôt qu'il est levé.

17. Ses racines se multiplient *dans l'abondance de ses richesses, comme celles de cette plante* dans un tas de pierres; et *il demeure inébranlable au milieu de ses trésors, comme* elle demeure *ferme* au milieu des cailloux.

18. *Mais comme il arrivera à cette plante qui n'a point poussé ses racines dans une terre grasse et humide, que, si le soleil la frappe dans sa chaleur, ou*, si on l'arrache de sa place, *elle se desséchera si parfaitement, que* le lieu où elle était la renoncera, et lui dira : Je ne vous ai jamais connue; *de même lorsque la chaleur de l'adversité viendra à frapper l'hypocrite qui n'est point enraciné dans la charité, sa fausse piété disparaîtra à l'instant, et sa ruine sera si grande, que sa mémoire sera entièrement effacée de dessus la terre.*

19. Car *comme c'est* un des plaisirs *du soleil matériel dans le temps* de sa course, *de détruire ses ouvrages*, afin

que la terre en produise d'autres *par le secours de sa chaleur, et d'entretenir ainsi la beauté du monde par des productions toujours nouvelles; c'est aussi un des plaisirs du soleil justice de renverser les méchants que sa main a élevés, afin que d'autres prennent leur place, et de faire admirer la conduite de sa providence dans ses révolutions continuelles.*

20. Mais *si* Dieu *renverse ainsi l'hypocrite, il* ne rejettera point *de la sorte* celui qui est simple; et il ne tendra point la main aux méchants *qui voudraient l'opprimer.*

21. *Ayez donc recours à ce Dieu si grand, si juste et si puissant; et ne cessez point de l'invoquer*, jusqu'à ce qu'*ayant recouvré votre première prospérité*, votre bouche soit remplie *de cantiques* de joie, et vos lèvres de chants d'allégresse.

22. *Alors* ceux qui vous haïssaient, *et qui se réjouissaient de vos malheurs*, seront couverts de confusion; et la maison des impies, *qui ont contribué à votre ruine*, ne subsistera plus.

20. Deus non projiciet simplicem, nec porriget manum malignis :

21. Donec impleatur risu os tuum, et labia tua jubilo.

22. Qui oderunt te, induentur confusione; et tabernaculum impiorum non subsistet.

COMMENTARIUM.

Vers. 1. — Respondens autem Baldad Suhites dixit (1). — Vers. 2. — Usquequo loqueris (2) talia, et spiritus multiplex sermones oris tui? — Baldad, dignitate inter amicos secundus, non uti Eliphaz urbanâ quâpiam præfatione, sed ex abrupto verbis indignatione plenis utens : Usquequò, inquit, verba hæc ventosa et vana, et clamosas voces et sonitus multitudine innumeros, à sanâ tamen et religiosâ mente vacuos effuties? Ita nimirùm Baldad arcano sermonis Jobi sensu minimè intellecto nimis temerè de illo judicabat, ipsemet in illud vitium gravissimè impingens, quod in innocente Jobo reprehendebat; ut illud Apostoli optimè in ipsum quadret : Propter quod inexcusabilis es, ô homo qui judicas. In quo enim judicas alterum teipsum condemnas; eadem enim agis quæ judicas, Rom. 2, 1. Quippe qui appellas Jobum in loquendo audacem et superbum, loquacem et vaniloquum; talis ipsemet esse convinceris, dùm falsa ista de Jobo dicis. Illud autem *spiritus multiplex* ex omnium sententiâ significat verba ventosa, sonantia sine sensu, qualia proferri solent ab hominibus clamosis et loquacibus; in quibus videas *verborum quidem flumen, sed mentis guttam*; quod festivè Theocritus aiebat de Anaximenis oratione, loquacis hominis et inconsiderati. Septuaginta reddunt, Πνεῦμα πολυῤῥεῦμον τοῦ στόματός σου *Spiritus multiloquus oris tui*; Theodotion βαρύτατον, *gravissimus*; Chaldæus : *Sicut ventus magnus*; Paginus : *Spiritus fortis*; Tigurina : *Verba oris tui sonabunt pertinaciam*. S. Hieronymus indicat significari à Baldado, non esse sobrium aut sanæ mentis Jobum, sed à furioso et vesano spiritu abreptum, illa verba, quæ duobus capitibus præcedentibus protulerat; tanquam ventosa et vaniloquium, ut ventum, ut spiritum, ut flatum, ut tumorem, ut multitudinem, ut multiloquium, ut ventum vehementem intelligendum censet; observat et Aristophanem de flatu tumido verborum in *Ranis*, v. 872, dicere : Τυφὼς ἐκδαίνειν παρακελεύεται, *turbo verborum erumpere videtur*. Et Silius Italicus 9, 581 :

(1) Oratio hæc est reprehensiva, cujus summa est, Jobum temerè et impiè administrationi Dei obloqui; finis verò, ut ad pœnitentiam se comparet, etc. Ita sancta est in thesi, sed peccatur in hypothesi, dùm Jobum hypocritam esse ex calamitatibus colligit. Ostendit hic, Jobo et filiis hæc mala ob eorum peccata contigisse, eumque hortatur ad pietatem. Baldad falsam Eliphæ assertionem acerrimè probat, et contendit divinæ justitiæ canonem esse, ut justis læta, improbis mala concedat, ita ut qualis vita fuerit ex successu firmissimè probetur. Cùm Job timorem Dei sibi adscripsisset, Deumque aliter secum egisse pronuntiasset quàm exspectandum putaret, Baldado visum est abnegare quòd quicquam apud Deum prosit pietas, ut illi dicunt Mal. c. 3, vers. 14. Quod idem taxat Eliu cap. 34, vers 9. (Synopsis.)

(2) רוח כביר *Et ventus vehemens*, scil. יהי erunt אמרי-פיך *verba oris tui?* similia erunt vehementi venti, ut illis venti prævalidi more Deum impetere coneris? Sunt, qui כביר h. l. *superbum* notare putent, et verba hæc ita vertant : *Spiritus superbi sunt verba tua*. Ita et A. Schultens in *Animadver. philolog.* ad h. l., ut verba dicantur prodere spiritum viri superbi. In Commentario tamen ipse rejicit hanc interpretationem, olim à se propositam et *ventum vehementem* intelligendum censet; observat et Aristophanem de flatu tumido verborum in *Ranis*, v. 872, dicere : Τυφὼς ἐκδαίνειν παρακελεύεται, *turbo verborum erumpere videtur*. Et Silius Italicus 9, 581 :

..... Qui tanta superbo
Facta sonas ore, et spumanti turbine perflas
Ignorantiam aures.

Bene Chaldæus vertit : דעבא רבא, *ventus magnus*. Alexandrinus : Πνεῦμα πολυῤῥῆμον, *spiritus multiloquus*. Jarchi etiam exponit de *multiloquio*, et ait כביר habere significationem *multitudinis*. (Rosenmuller.)

Usquequo loqueris, עד תמלל אז מולים *logi*, *mugæ*, supra, 6, 26, מה et אנה, *quò*, aliàs ad locum pertinet, hic verò ad tempus.

Talia? odiosè et sine delectu : אלה, *hæc* vel *ista?* Et spiritus multiplex, כביר ורוח, *et spiritus* (sive *ventus*, *vehemens*; id est, verba tua turgida sunt et inflata, quæque omnia tibi obstantia, instar venti vehementis, prosternere vellent. Sermones tui importuni sunt et impetuosi contra Deum. Deum ipsum impetere et evertere conaris. Mirè vehemens erat oratio Jobi, ejusque verba asperrima. (Synopsis.)

Il semble que Baldad ait interrompu Job avant qu'il eût cessé de parler, et qu'au lieu d'admirer l'élévation et la force d'un discours qui était visiblement inspiré, et qui marquait au moins un courage supérieur à la faiblesse humaine, il n'ait pensé qu'à le faire finir. Jusques à quand, lui dit cet homme impatient, vous répandrez-vous en paroles? Et jusqu'où vous abandonnerez-vous au souffle impétueux qui